

О. О. Ткачова, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АРТИСТИЧНИХ УМІНЬ

Ткачова О. О.

Педагогічні умови формування у майбутніх учителів артистичних умінь

Стаття освітлює сутність педагогічних умов щодо формування артистичних умінь. Умови являють собою якісну характеристику основних процесів і явищ освітнього середовища, що відображає основні вимоги до організації діяльності сукупність об'єктивних можливостей, обставин педагогічного процесу. Суттєвою умовою для здійснення навчально-виховної роботи є високий рівень сформованості у вчителів артистичних умінь як компонента педагогічної майстерності.

Ключові слова: педагогічні умови, артистичні уміння, методи, педагогічна практика, інтерактивні уроки, процес навчання.

Ткачева Е. А.

Педагогические условия формирования у будущих учителей артистических умений

Статья освещает сущность педагогических условий формирования артистических умений. Условия представляют собой качественную характеристику основополагающих процессов и явлений образовательной среды, которые отображают основные условия к организации деятельности, совокупность объективных возможностей и обстоятельств педагогического процесса. Существенным условием для осуществления учебно-воспитательной работы является высокий уровень сформированности у учителей артистических умений как компонента педагогического мастерства.

Ключевые слова: педагогические условия, артистические умения, методы, педагогическая практика, интерактивные уроки, процесс обучения.

В наші часи вимоги до вчителя змінилися, тому що змінилося суспільство, погляди і відповідно змінилася система освіти. Відповідно, сучасній школі потрібен учитель, який буде здійснювати свою творчу діяльність з урахуванням інноваційного стилю та педагогічного впливу.

Використання артистичних умінь, дає можливість вчителю поліпшити процес навчання і підвищити його ефективність.

Особливу значимість і актуальність набуває формування артистичних умінь у майбутніх вчителів і використання їх у навчально-виховному процесі.

Розглядаючи поняття „умова”, ми бачимо, що воно трактується, з одного боку, як обставина, від якого залежить що-небудь (в нашому випадку – застосування артистичних умінь у педагогічній діяльності) і, з іншого, як обстановку, в якій що-небудь здійснюється (зокрема, формування артистичних умінь у майбутніх вчителів) [5,с.651].

Поняття „педагогічні умови” розглядали в наукових працях В. Андрєєва, Ю. Бабанського, М. Боритко, Л. Горбатюка, Л. Дольнікової, І. Мороз, П. Олійника, І. Підласного, І. Шимко та ін.

Під педагогічною умовою Н. Боритко розуміє зовнішнє обставина, що робить істотний вплив на протікання педагогічного процесу, в тій чи іншій мірі свідомого сконструйованого педагогом, який передбачає досягнення певного результату [2, с.62].

В. Андрєєв вважає, що педагогічні умови являють собою результат „цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення цілей”. [1, с.124]

Таким чином, педагогічні умови являють собою якісну характеристику основних процесів і явищ освітнього середовища, що відображає основні вимоги до організації діяльності сукупність об’єктивних можливостей, обставин педагогічного процесу, цілеспрямовано створюваних і реалізуються в освітньому середовищі, і забезпечують рішення поставленої педагогічної завдання комплекс заходів,сприяють підвищенню ефективності даного процесу. Мета, з якою створюються педагогічні умови, сутнісні характеристики планованого результату, і особливості середовища, в якій здійснюється процес досягнення мети, у свою чергу, визначають вибір адекватних психолого-педагогічних умов.

Нам імпонує точка зору О. Булатової, яка виділяє два види умов *зовнішні* і *внутрішні*. До *зовнішніх* вона відносить:

1. *Суспільні умови*: високі вимоги подаються школі, що зв'язуються із сучасною соціальною ситуацією; розробка принципів організації діяльності по зміні іміджу і статусу вчителя в суспільстві; зміна ролі вчителя у педагогічній діяльності.

2. *Професійні умови*: розробка нового змісту підготовки вчителів, діагностика педагогічного артистизму; розробка програм, які орієнтовані на розвиток артистичних умінь.

3. *Діяльні умови* пов'язані безпосередньо з професійною діяльністю вчителя. Ці умови можна поділити на психологічні, організаційні, управлінські.

До *внутрішніх умов* відносяться:

1. Психофізіологічна суть (темперамент, риси характеру, здатність до саморегуляції, емоційні та вольові якості, такі як увага, спостережливість, увага, фантазія).

2. Соціально-етичний і культурний рівень особистості (світогляд, почуття гумору).

3. Професійна спрямованість (спрямованість до застосування своїх знань, досвіду в галузі педагогічної професії) [3, с.114 – 119].

Аналіз теоретичних засад дослідження дозволив визначити педагогічні умови формування у майбутніх учителів артистичних умінь як компонента педагогічної майстерності.

Розробку *першої умови* ми пов'язували зі спрямуванням дисциплін психолого-педагогічного циклу на розвиток вмотивованості майбутніх вчителів до оволодіння артистичними вміннями.

Друга умова націлена на взаємодію викладачів і студентів у процесі формування артистичних умінь на основі реалізації технологій інтерактивного навчання.

Третя умова полягала в забезпеченні автономізації дій студентів щодо прояву артистичних умінь майбутніх вчителів під час проходження

педагогічної практики.

Перша умова передбачала акцентування змісту психолого-педагогічних дисциплін на розвиток вмотивованості майбутніх вчителів до оволодіння артистичними вміннями. Провідною вимогою в контексті зазначеної умови постає опанування знаннями і подальша їх реалізація навчально-педагогічній діяльності.

Обґрунтування умови зумовлюється тим, що успішність вивчення і оволодіння навчальними дисциплінами, залежить від ступеня мотивації студентів. Проблема мотивації навчальної діяльності є тісно пов'язаною з поширенням індивідуальної освіти. На наш погляд, запорукою виникнення в особистості позитивної мотивації до навчальної діяльності виступає збіг трьох видів інтересу: а) дисциплінарного інтересу („мені цікаво те, чому мене навчають”); б) особистісного інтересу („мене цікавить той, хто мене навчає”); в) методологічного інтересу („мені цікаво як мене навчають”).

Стосовно проблематики нашого дослідження під мотивацією розуміємо прояв інтересу студентів до пізнання сутності артистичних умінь, інтериорізації у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу та подальшого використання набутих знань у педагогічній діяльності. На наш погляд, формування артистичних умінь майбутніх учителів відбувається під впливом певних чинників, до яких відносимо:

- *специфічні провідні мотиви* (необхідність реалізувати своє „Я”, бажання бути визнаним, творчий інтерес, захопленість творчим процесом і прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах праці);

- *специфічні особистісні якості мотивування свого навчання* (цілеспрямованість, допитливість, самостійність, наполегливість, ентузіазм тощо).

Коректування змісту психолого-педагогічних дисциплін щодо їх спрямування на розвиток вмотивованості студентів до оволодіння артистичними вміннями вимагає врахування накопиченого вітчизняного та зарубіжного досвіду театральної педагогіки. До такого досвіду ми відносимо

елементи „Системи” К. Станіславського, театральну спадщину М. Чехова та М. Кнебель.

Система К. Станіславського, яка є базовою для формування артистичних умінь у майбутніх учителів. Головна мета „Системи” полягає у створенні сприятливих умов для розкриття особистості актора і його творчих здібностей. К. Станіславський показав акторську техніку як оволодіння виразністю дій.

Основний принцип системи Станіславського – це *принцип життєвої правди*. Другий принцип у система Станіславського – *принцип ідейної активності* мистецтва, що знаходить своє вираження в його вченні про надзадачу. *Надзадача* – це те, заради чого автор хоче довести свою ідею до свідомості людей. Вона містить у собі ідейну активність автора, його цілеспрямованість у прагненні до затвердження визначених ідеалів. У системі освіти надзадачею буде мета вчителя, яку він має намір досягти в цілісному навчальному процесі. Надзадача – це кінцевий результат, заради чого актор бореться за праву. Надзадача в педагогічній діяльності – це насамперед усвідомлення спрямованості своєї роботи, вірність їй, вірі в кінцеву мету.

Надзадача полягає ще й у тому, що потрібно „бачити”, розуміти, правильно оцінювати свою й учнівську поведінку, уміти використовувати освіченість і професіоналізм умов для розкриття учня на уроці. Третій принцип системи К. Станіславського затверджує *дію* як збудника певних переживань та основи нагромадження все нових і нових. Уся практична частина системи побудована на цьому принципі. Це так званий метод психофізичних дій: в актора викликається природна внутрішня реакція (так, як і в житті), що спонукає в нього органічну зовнішню поведінку, зберігаючи при цьому попередньо знайдені внутрішні стани.

М. Чехов велику увагу приділяв розвитку особливого відчуття сценічного простору, координації рухів, гнучкості і ритмічності; розвитку моральних якостей особистості людини, її творчі здібності, емоційну сферу людини (ознайомлення зі світом почуттів, настроїв, їх зовнішнім вираженням).

Педагогічні принципи, розроблені М. Кнебель, відіграють величезну роль у створенні практичної і теоретичної бази театральної школи. Науковець розробила педагогічну програму, заснована на розумінні дії як складного психофізичного явища, що перетворює дію в основу імпровізаційного репетиційного процесу, що дає величезні можливості для розкриття та розвитку творчої індивідуальності особистості.

Сутність психолого-педагогічної підготовки пов'язана з необхідністю формування творчого фахівця, а відтак, посиленням ролі та значущості дисциплін психолого-педагогічного циклу. Технологічний підхід при визначенні змісту психолого-педагогічних дисциплін спрямований на формування знань та умінь, які дозволять майбутньому вчителю виконувати свої професійні обов'язки. Аналіз змісту психолого-педагогічних дисциплін дозволив з'ясувати, що ці навчальні дисципліни охоплюють питання спілкування вчителя, способів комунікативного впливу, педагогічної техніки, прийомів активізації пізнавальної діяльності вчителя на уроці, елементів акторської та режисерської майстерності в роботі педагога, культури та техніки мовлення.

Для стимулювання і мотивування студентів при вивченні фахових дисципліни, використовуються відповідні *методи*: 1) навчальна дискусія; 2) створення ситуації успіху в навчанні. Реалізація вищезгаданих методів відбувається шляхом запровадження таких форм роботи: а) лекція, семінари, бесіди; б) виконання практичних вправ, моделювання ситуацій; в) самостійна робота під керівництвом викладача.

Інтерес до драматико-педагогічного методу проявляється в тому що його сутність повністю орієнтована на дію. Виділяються різні аспекти драматико-педагогічного навчання: теоретичні, індивідуально – і соціально психологічні, мовленево-дидактичні тощо. Основним девізом цього методу виступає поєднання в процесі навчання духа й тіла. Практична спрямованість цього методу полягає в тому, що майбутні вчителі можуть багато чого запозичити у для своєї практичної діяльності у професійних працівників мистецтва і акторів.

Стержнем драматико-педагогічного навчання можуть виступати репетиції в театрі, сценічна імпровізація, при широкому використанні прийому як „живі картини в застиглих, нерухомих позах”.

Для того щоб навчально-виховний процес був єдиним цілим, щоб ці розрізнені частини склали гармонійну єдність і впливали на почуття та збуджували думки студентів, надзвичайно важливо його драматично вибудувати, розробити його композицію і на основі композиції розробити „сценарій” навчально-виховного процесу.

Тісно пов'язаним із драматико-педагогічним методом є *метод емоційної драматургії*, що дозволяє накопичити, „ввібрати ” в себе духовний досвід. Особливе значення цього методу полягає в тому, що він сприяє емоційному розвитку особистості. Учні систематично включаються вчителем у процес доказового вирішення проблем і таким шляхом вони вчать самостійно здобувати знання, застосовувати раніше засвоєне, опановують досвідом творчої діяльності. Систематичне включення учнів в розв'язання ідейних і моральних проблем на уроках дозволяє активізувати роботу їхні почуття і думки, сприяє збагаченню життєвого досвіду.

Таким чином, першою з педагогічних умов формування артистичних умінь у майбутніх учителів як компоненту їх педагогічної майстерності виступає спрямування змісту дисциплін психолого-педагогічного циклу на розвиток вмотивованості майбутніх вчителів до оволодіння артистичними вміннями. Практична реалізація педагогічної умови уможливить, на наш погляд, визначення методів і форм роботи, що сприяють розвитку мотивації майбутніх вчителів до оволодіння артистичними вміннями. Крім того, впровадження умови передбачатиме корегування змісту фахової підготовки у контексті виділення різних аспектів професійної діяльності й акцентування методології останньої.

Розробку другої умови пов'язано зі включенням до програми педагогічної практики навчальних завдань, що передбачають взаємодію викладачів і студентів у процесі формування артистичних умінь на основі реалізації

технологій інтерактивного навчання.

Реалізація другої умови спрямована на застосування таких *цілей*:

- отримання практичних навичок використання артистичних умінь в запропонованих ситуаціях;

- освоєння основ театрального мистецтва і акторської роботи.

До предметно-методичної підготовки і реалізації другої педагогічної умови ми відносимо взаємодію між викладачем і студентами, яка зводиться до рівня співтворчості, властивостями якої є:

- просторова и тимчасова співприсутність;
- єдність цілей;
- організація та управління діяльністю;
- наявність позитивних і міжособистісних відношень.

Спільна робота між викладачем і студентами відбувається за напрямками: „викладач – студенти”, як правило підкріплюється активністю в напрямку „студент – студент”, що обумовлюється самим колективним характером навчальної діяльності.

Викладачі сумісно зі студентами активно працюють над формуванням артистичних умінь і відпрацьовують:

- увагу до об'єкту;
- органи сприйняття: зір, слух, тактильне відчуття;
- уяву;
- здібність до взаємодії;
- почуття правди;
- віра і наївність;
- почуття ритму;
- м'язова свобода і пластичність;
- володіння голосом і вимовою;
- уміння переконувати словом.

Взаємовідносини, які виникають у процесі роботи над вправами та запропонованими ситуаціями є позитивними, турботливими, чуйним і

довірливими. Взаємовідносини між викладачем і студентами впливають на успішність формування артистичних умінь, на створення відповідного психологічного мікроклімату, на самооцінку студентів, їхню задоволеність перебуванням у колективі.

Покращення міжособистісних відносин сприяють: створення атмосфери взаємної доброзичливості та допомоги; організація спільної діяльності, яка посилює контакти і створює позитивні емоційні переживання; надання допомоги студентам під час виконання різноманітних завдань; справедливе і рівне ставлення до всіх студентів та об'єктивна оцінка їхньої діяльності; врахування специфіки групи, її установок, прагнень, інтересів, ціннісних орієнтацій.

До предметно-методичної підготовки в позаучбовій час навчання студентів в театральній-педагогічній студія.

Завдання навчання полягає в:

- освоєнні основ театального мистецтва, акторській, мовній, пластичній і тренінговій роботі;
- знайомстві з професійною мовою, поняттями і категоріями;
- отриманні навичок з самостійного забезпечення технічного процесу випуску вистави.

Студія дозволяє майбутнім вчителям за короткий час розкрити себе, це означає розвинути всі якості гармонійної особистості: уяву, фантазію, пам'ять, ораторське мистецтво, майстерність спілкування, комунікабельність, інтуїцію, відчуття дозволу в ухваленні нестандартних рішень і впевненість у їх втіленні.

Як висновок зазначимо, що систематичне тренування студентів у розв'язуванні творчих задач і педагогічних ситуацій дозволяє сформувати в них готовність до творчої діяльності; повноту, глибину, міцність, усвідомленість, системність знань; творчі вміння; певні особистісні характеристики; відсутність бар'єрів творчої педагогічної діяльності; здатність об'єктивно оцінити рівень власної готовності до педагогічної творчості. Слід зазначити, що ефективний

вияв рівня готовності до педагогічної творчості вчителя можливий лише за умови гармонійної єдності всіх її складових.

Отже, друга педагогічна умова з формування артистичних умінь полягає у взаємодії викладачів і студентів у процесі формування артистичних умінь на основі реалізації технологій інтерактивного навчання.

Ефективність цієї умови проявилася в результаті включення артистичних умінь майбутніми вчителями у тренувальний процес, надалі проводиться аналіз і дається оцінка власної діяльності.

Оскільки сутність майстерності вчителя в його особистості, позиції, здатності виявляти творчу ініціативу, щоб бути гармонійно розвиненою, неповторною, яскравою, магнетичною особистістю, яка вміє повести за собою аудиторію, збагатити духовністю, людяністю, високою культурою людських почуттів, майбутній вчитель повинен постійно збагачувати свій досвід, вдосконалювати себе в процесі практичної діяльності.

Вищезазначене зумовило вибір третьої умови формування у майбутніх вчителів артистичних умінь як провідного компонента педагогічної майстерності: забезпечення автономізації дій студентів щодо прояву артистичних умінь майбутніх вчителів під час проходження педагогічної практики.

Реалізація третьої умови спрямована на застосування таких *цілей*:

- поглиблення і закріплення теоретичних і практичних знань, набутих студентами в ВНЗ та використання їх в процесі педагогічної практики;
- розвиток у студентів умінь і навичок автономного проведення навчально-виховної роботи з учнівським колективом та окремими учнями;
- спонукання студентів до професійного самовдосконалення, педагогічної творчості в науково-дослідницької діяльності.

Педагогічна практика студентів переслідує такі завдання:

- застосування теоретичних знань на практиці;
- подальший розвиток навичок спостереження і аналізу (рефлексії) навчально-виховної роботи;

- сформувані вміння проводити урок різного типу із застосуванням різноманітних методів, які активізують пізнавальну діяльність учнів, а також проводити позаурочну роботу;

- закріпити інтерес до педагогічної діяльності.

Застосування теоретичних знань на практиці характеризується наявністю сформованих артистичних умінь, досвіду успішного здійснення необхідних автономних дій самостійної реалізації їх на базі наявних знань, а також самостійного вибору, способів планування і здійснення діяльності з вирішення різних завдань, сприяють розвитку навчально-пізнавальної компетентності. В своїх трудах К. Ушинський писав „Оволодів чим-небудь не потрібно залишати це без діла”.

Педагогічна практика спонукає студентів проводити не лише традиційні уроки, а і інноваційні, саме: на відміну від звичайних уроків, метою яких є оволодіння знаннями, вміннями та навичками, нестандартний урок найбільш повно враховує вікові особливості, інтереси, нахили, здібності кожного учня. У ньому поєдналися елементи традиційних уроків - сприймання нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення - але у незвичайних формах.

Саме такі уроки містять в собі елементи майбутніх технологій, які при групуванні їх у певну систему, що ґрунтується на глибокому знанні потреб, інтересів та здібностей учнів, можуть стати дійсно інноваційними.

Найбільш поширені такі форми нестандартних уроків:

1. Інтегрований урок. Як правило, такий урок проводять два вчителі. Вони спільно здійснюють актуалізацію знань за двома напрямками опитування (якщо це потрібно), виклад нового матеріалу тощо.

2. Дослідницький урок та лабораторно-практичні роботи. Їхня мета полягає в одержанні навчальної інформації з першоджерел. Ці уроки розвивають спеціальні вміння і навички, стимулюють пізнавальну активність та самостійність.

3. Рольова гра. Вона вимагає від учнів прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. Кожна гра має чітко розроблений сценарій,

головну частину якого необхідно доопрацювати учням. Отже, пошук вирішення проблеми залишається за школярами.

4. Театральна (театралізована) вистава. На відміну від рольової гри, вистава передбачає більш чіткий сценарій, який регламентує діяльність учнів безпосередньо на уроці і збільшує взаємну дію між майбутніми вчителями і учнями під час підготовки сценарію. Театралізовані вистави спрямовані на те, щоб викликати інтерес до навчання. Вони опираються на образ не мислення, фантазію, уяву особистості.

Уроки інноваційного характеру активізували студентів до підбору креативного матеріалу та засобів застосування артистичних умінь, тому як в ході таких уроків вони є невід'ємною їх складовою та проявом професійної культури вчителя. При проведенні таких уроків студенти експериментальної

Автономна робота студентів проходила в постійному нарощуванні їх самоуправлінських, самоконтролюючих, само оцінювальних функцій при яких вони були не тільки об'єктом впливу, наскільки активно діючим суб'єктом своєї дії, самостійно вибирають засоби, прийоми і уміння, які вони залучали до навчально-виховної діяльності.

А. Граніцкая у своїй роботі „Навчити думати та діяти” пропонує контрольний комплекс, який забезпечує суцільну контрольованість результатів автономної роботи. У даний комплекс входять наступні види контролю:

- контроль викладачем;
- самоконтроль;
- взаємоконтроль;
- внутрішній самоконтроль;
- самопізнання і самооцінка [4, с. 67].

В процесі самоконтролю відбувається зміна позиції студентів експериментальної групи в ході становлення нових способів діяльності, збільшення частки його самостійності у процесі педагогічної діяльності; зміна форм співпраці викладача та студента, що пов'язано з переходом від спільної діяльності викладача та студента до повністю саморегулюючої діяльності.

Взаємоконтроль студенти здійснювали при відвідуванні уроків своїх колег, які вони обговорювали і допомагали в ліквідуванні помилок.

Кінцевим етапом контрольного комплексу виступили самопізнання і самооцінка.

Автономний вибір умінь студентами, які у роботі, сформував у студентів професіоналізм та грамотність. Ніякі знання, не підкріплені самостійністю, не можуть стати справжнім надбанням вчителя. Крім того, самостійність має і виховне значення: вона формує самостійність не тільки як сукупність вмінь та навичок, а й як рису характеру, що грає істотну роль в структурі особистості сучасного спеціаліста вищої кваліфікації.

Результатом третьої умови – забезпечення автономізації дій студентів щодо прояву артистичних умінь майбутніх вчителів під час проходження педагогічної практики, виступають:

- активне застосування артистичних умінь у професійній діяльності, виявляється в сполученні з ініціативністю, самостійністю, творчої імпровізацією;
- актуалізація артистичних умінь у творчій діяльності;
- стійкий інтерес до творчої діяльності, впевненість у своїх можливостях, прагнення до самовираження, самореалізації, особистісного саморозвитку, прагнення до творчих досягнень – все це спонукає студентів до автономізації в навчально-виховному процесі.

Ефективність цієї умови проявилася в результаті включення артистичних умінь майбутніми вчителями у навчальний процес.

Література

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В. И. Андреев. – Казань : [Б. и.], 1998. – 240 с.
2. Борытко Н. М. Педагог в пространствах современного воспитания: монография / Н. М. Борытко. – Волгоград : Перемена, 2001. – 214 с.

3. Булатова О. С. Педагогический артистизм / О. С. Булатова. – М. : Академия, 2001. – 240 с.

4. Границкая А. С. Научить думать и действовать : адаптив. система обучения в шк. : кн. для учителя / А. С. Границкая. – М. : Просвещение, 1991. – 172, [2] с.

5. Ожегов С. И. Словарь русского языка : ок. 57000 слов / С. И. Ожегов ; под ред. Н. Ю. Шведовой. – 20-е изд., стер. – М. : Рус. яз., 1988. – 748, [2] с.

Ткачова О. О.

Pedagogical conditions of forming artistic skills of the future teachers

The article highlights the entity of pedagogical conditions of the forming artistic skills. Conditions represent the qualitative characteristic of basic processes and the phenomena of the educational environment which reflect the basic conditions to the activity organization, set of objective possibilities and circumstances of pedagogical process. An essential condition for realization of teaching and educational work is high level at teachers of artistic abilities as component of pedagogical skill.

The authors look at the issues of the pedagogical and artistic skills. These skills help teachers create good classroom atmosphere, establish rapport and increase student's motivation. . The content and the structure of concept „artistic skills” are specified. The specific features of artistic skills of the future teacher are considered.

The technology of the formation of artistic skills of the future teachers, which is based on the elements of Stanislavski's, Chekhov's system and other methods are described.

The complex diagnostics with the use of pedagogical conditions have been carried out in order to define the level of the formed artistic skills. As a result of the pedagogical experiment the efficiency of the technology of the formation of the skills of the future teachers are confirmed.

Key words: pedagogical conditions, artistic skills, methods, teaching practice, interactive lessons, training process.

Відомості про автора

Ткачова Олена Олександрівна – викладач кафедри практики мовлення Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Наукові інтереси зосереджені навколо проблем театральної педагогіки та методики викладання іноземних мов.

Стаття надійшла до друку 1.02.2013

Прийнята до друку 26.04.2013